Szczecin 11.11.2024

Dr hab. Łukasz Tomczak, prof. US
Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Szczeciński

Recenzja rozprawy doktorskiej
Mgr. Jakuba Klepańskiego

pt. Aktywność przywódców partyjnych w debacie parlamentarnej w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej

Celem przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej było przedstawienie i przeanalizowanie aktywności przywódców głównych partii politycznych partyjnych w debacie parlamentarnej w Sejmie RP. Autor podjął się analiz wystąpień wygłoszonych podczas obrad plenarnych wybranych przywódców polskich partii politycznych w ujęciu ilościowym i jakościowym.

Temat pracy wyraźnie umieszcza ją w przestrzeni badań nauki o polityce. Wybór tematu przez doktoranta, jest ważny, interesujący badawczo, podejmuje zagadnienia nowe, w części wypełnia lukę w dotychczasowych badaniach aktywności przywódców partyjnych. Należy podkreślić, że autor podjął się trudnego zadania badawczego, które wiązało się z przeprowadzeniem analizy wielu materiałów źródłowych. Autor podaje, że badaniami objęto 3244 wystąpień liderów partyjnych. Wybrał do badań wystąpienia przywódców partii o największy potencjale w badanym okresie, które uczestniczyły w rządach lub były istotną częścią opozycji. Badano zatem aktywność przywódców czterech partii: Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej, Sojusz Lewicy Demokratycznej (Nowa Lewica) oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego. Dobór tych partii jest jak najbardziej słuszny biorąc pod uwagę ich znaczenie w badanych okresie, różnorodność ideologiczną oraz miejsce na scenie politycznej zarówno po stronie rządzącej jak i opozycyjnej.

Autor we wstępie pracy przedstawił przyjęte ramy czasowe. Badaniami objęto wystąpienia liderów partii w Sejmie IV, V, VI, VII, VIII i IX kadencji, w latach 2001 – 2023.

Przyjęcie takich ram czasowych uznać należy za jak najbardziej słuszne i uzasadnione w kontekście tematu rozprawy i związanych z nim zamierzeń badawczych.

Autor posłużył się kilkoma metodami badawczymi. Między innymi stosował metodę instytucjonalno-prawną. Przeprowadził analizy ilościowe i jakościowe zgromadzonych danych. Przy analizie dyskursu politycznego, zastosowano metodę porównawczą co pozwoliło wskazać różnice i podobieństwa w podejmowanej przez badanych przywódców tematyce wystąpień i ich ewolucji na przestrzeni badanego okresu. Przyjęte metody badawcze zastosowano w poszczególnych częściach rozprawy. Dobór i zastosowanie metod badawczych można uznać za prawidłowe.

We wstępie pracy autor przedstawił sześć hipotez badawczych, które weryfikuje w kolejnych rozdziałach pracy:

1 Współczesna rola i znaczenie parlamentu są kluczowe dla zinstytucjonalizowania dyskursu przywódców partyjnych.

2 Wystąpienia parlamentarne są istotną formą aktywności poselskiej, dzięki której przywódcy partyjni mają możliwość wyrażania swoich stanowisk i deklaracji w trakcie procesu legislacyjnego.

3 W zależności od roli pełnionej w parlamencie przez dane partie polityczne, występują istotne różnice w liczbie i częstotliwości wystąpień ich przywódców.

4 Przywódcy partyjni są aktywniejsi w debacie parlamentarnej w Sejmie po objęciu funkcji lidera swojego środowiska politycznego.

5 Przywódcy partyjni zmieniali retorykę względem rządu w zależności od roli pełnionej przez ich partię w parlamencie.

6 Przywódcy partyjni krytykowali swoich oponentów politycznych bez względu na rolę pełnioną przez ich partię w Sejmie.

Mam uwagi do dwóch pierwszych. Hipoteza pierwsza nie jest potrzebna. Jest to stwierdzenie, które trudno jest zweryfikować przy pomocy analiz wystąpień liderów partyjnych w polskim Sejmie, To że rola i znaczenie parlamentów jest kluczowe dla zinstytucjonalizowania dyskursu można uznać za rzecz oczywistą. Wynika to z dotychczasowych badań. Analiza wystąpień była celem badawczym autora i które to badanie autor przeprowadził. W tym kontekście trudno też zaakceptować hipotezę drugą. To, że wystąpienia są istotne i że liderzy partyjni w ten sposób wyrażają stanowisko swoje i swoich ugrupowań w procesie legislacyjnym jest oczywiste. Natomiast hipotezy od 3 do 6 są jak najbardziej poprawne, zgodne z tym czym autor zajmował się w pracy.

Recenzowane opracowanie składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych merytorycznym wstępem i zwieńczonych zakończeniem, bibliografią, spisem tabel, spisem wykresów i spisem ilustracji. Praca jest obszerna, liczy 371 stron. Praca posiada strukturę problemową. Pierwsze dwa rozdziały mają charakter teoretyczny, wyjaśniający, wprowadzający pojęcia, dwa kolejne analityczny. W przypadku dwóch pierwszych rozdziałów uważam, że mogłyby zostać połączone, a właściwie podrozdziały rozdziału pierwszego włączone do rozdziału drugiego. Jednak jest to tylko sugestia, nie kwestionuje podziału pracy na rozdziały wybranego przez autora. Jest on poprawny i pozwala przedstawić proce badawczy i wyniki zgodnie z przyjętymi założeniami.

We wstępie doktorant przedstawił podejmowaną tematykę, Przedstawił i uzasadnił cel przeprowadzonych badań, hipotezy wraz z ich uzasadnieniem i pytania badawcze na które udzielał odpowiedzi w poszczególnych rozdziałach, zakres czasowy i metody badawcze wykorzystane w pracy. We wstępie przedstawiono także stan badań nad problematyką poruszaną w pracy.

W pierwszym rozdziale przedstawiono rolę parlamentu, jego cechy i genezę, Analizę funkcji parlamentów we współczesnych demokracjach i kształtowania się polskiego parlamentu. Drugi rozdział pracy dotyczy między innymi wystąpień w parlamencie ich znaczenia w ramach aktywności posłanek i posłów. Przedstawiono formy aktywności w tym przemówień oraz problem badania wystąpień polityków w parlamencie.

W rozdziale trzecim przedstawiono wyniki badań ilościowych. W podrozdziale I Teoretyczne założenia analizy ilościowej, przedstawiono ponownie pytania badawcze (s.140) i proces badawczy. Autor wyjaśnia także jakimi narzędziami i technikami będzie się posługiwał. Niepotrzebne jest powtórzenie na s 142 ram czasowych wraz i z ich uzasadnieniem. Kwestie te zostały wyjaśnione we wcześniejszych częściach pracy i nie powinny być przepisane w kolejnych rozdziałach.

Trochę niezrozumiała moim zdaniem jest treść umieszczona na początku podrozdziału II „Analiza ilościowa aktywności klubów poselskich w debacie parlamentarnej". Autor napisał *„Celem badań w tej części opracowania jest zweryfikowanie aktywności klubów poselskich w debacie parlamentarnej we wskazanym powyżej okresie. Tym samym analizy ukierunkowano*

na udzielenie odpowiedzi na pytanie: jaka jest aktywność klubów poselskich w debacie parlamentarnej w ujęciu ilościowym? Poniższe wyniki badań umożliwiają weryfikację słuszności hipotezy H3 o treści: „W zależności od funkcji pełnionych w parlamencie przez dane partie polityczne, występują istotne różnice w liczbie i częstotliwości wystąpień ich przywódców". Hipoteza dotyczy aktywności przywódców a nie klubów. Tekst nie jest dokładny. Jeżeli autor miałby zamiar opublikować prace powinien różnego rodzaju powtórzenia czy nieprecyzyjne określenia poprawić.

Bardzo dobrym rozwiązanie jest umieszczenie tabeli 2 „Legenda do ilościowej analizy aktywności przywódców partyjnych w debacie parlamentarnej". Pozwoliło to na wyjaśnienie sposobów wyliczenia określonych aktywności przez wskazanie określonych wzorów wskaźników i wyjaśnienie jakie cele przy ich pomocy badacz chce osiągnąć. Ta część pracy stanowi niewątpliwy wkład w rozwój dyscypliny. Przedstawienie procesu badań, zebranie danych i poddanie ich analizie wymagało ogromnej pracy doktoranta. Efekt w postaci tabel i ich analiza stanowią najlepszą cześć pracy i zasługują na szczególną pochwałę. Zebranie i przeanalizowanie liczbowych danych empirycznych na temat aktywności przywódców partyjnych dają odpowiedź na pytania które autor zadaje i pozwalają na zweryfikowanie części przyjętych hipotez. Przeprowadzona analiza ilościowa pozwoliła przedstawić aktywność klubów poselskich i aktywność przywódców partyjnych w debacie parlamentarnej. Dobrze pokazano różnice w tej aktywności co było efektem przyjętych założeń badawczych i opracowanych specjalnie wskaźników. Analiza ilościowa dała możliwość dokonania pomiaru i pokazania różnic i podobieństw aktywności przywódców i ugrupowań.

W rozdziale czwartym autor koncentruje się na badaniach jakościowych treści wystąpień badanych liderów partyjnych. Wskazał tematykę poruszaną przez liderów i jej zmiany w zależności od miejsca na scenie politycznej. Przedstawił podobieństwa i różnice stosowanej retoryki. Rozdział ten wymagał ogromnej pracy autora. Ten wkład pracy przy przeprowadzonej analizie treści zasługuje na szczególne wyróżnienie. Autor opiera się bowiem na dużej liczbie przypadków badanych wystąpień. Na szczególna uwagę zasługuje sporządzenie tabeli 17. „Wyniki analizy jakościowej wystąpień przywódców" (s.303) w które autor przedstawił w syntetycznej formie wnioski z prowadzonych analiz. To porządkuje zebrany materiał i wnioski. Sposób przeprowadzenia badań dał możliwość zweryfikowania przyjętych hipotez.

Poszczególne rozdziały są ze sobą powiązane, poczynając od pierwszego, kolejne są w pewien sposób wprowadzeniem do dalszych rozważań. Rozdział w którym autor analizuje wystąpienia pod względem ilościowym poprzedza część prezentującą wyniki badań jakościowych. Każdy rozdział posiada klarowną i czytelną strukturę. Tematyka podejmowana w kolejnych rozdziałach jest uzasadniona merytorycznie. Mimo uwag stwierdzam, że struktura pracy jest poprawna. Przyjęta konstrukcja opracowania jest właściwym rozwiązaniem, umożliwiła zrealizowanie przedstawionych zamierzeń badawczych.

W opracowaniu zwraca uwagę obszerny materiał źródłowy. Bibliografia zajmuje 52 strony przedstawionego ro recenzji tekstu. Pozytywnie należy ocenić także dobór źródeł. Sposób wykorzystania tych materiałów jest uzasadniony i prawidłowy. Wykorzystane w rozprawie publikacje, artykuły i opracowania naukowe świadczą o orientacji w literaturze przedmiotu i umiejętności wyselekcjonowania pozycji przydatnych dla podjętego tematu badań. Korzystanie ze źródeł jest dobrze poparte w przypisach.

Formalna strona pracy świadczy o opanowaniu przez autora zasad pisania prac naukowych. Całość została przedstawiona w sposób jasny i klarowny. Autor konsekwentnie posługuje się terminologią związaną z dyscypliną naukową. W opracowaniu nie zauważyłem wiele błędów stylistycznych, występują jednak pewne powtórzenia treści, które nie są potrzebne. Jednak nieliczne błędy nie wpływają na merytoryczną ocenę pracy.

Trzeba przyznać i szczególnie podkreślić, że autor w sposób rzetelny i logiczny wyciąga wnioski z przeprowadzonej analizy. Doktorant przygotował się do przeprowadzenia badań, wykazał się dojrzałością i wiedzą. Sposób przeprowadzonej analizy i wyciąganie wniosków należy ocenić pozytywnie. Zgadzam się z autorem, że „przedstawione wyniki badań są interesujące w kontekście poszerzenia spektrum badań politologicznych, zarówno w ujęciu teoretycznym". Praca jest interesująca zarówno dla osób zajmujących się nauka jak i praktyków życia politycznego, polityków i liderów partii politycznych.

Podsumowując, stwierdzam, iż oceniam pozytywnie recenzowaną rozprawę doktorską. Doktorant osiągnął zakładane cele badawcze oraz nie tylko poznał ale też, co widać interesuje się poruszaną problematyką, rozumie zachodzące procesy, potrafi się do nich ustosunkować. Praca jest ciekawa, stanowi niewątpliwy wkład do rozwoju nauki. Autor wybrał interesujący i jednocześnie niełatwy, wymagający dużego nakładu pracy problem badawczy. Temat rozprawy

został poprawnie sformułowany. Umiejętnie zastosowała metody badawcze właściwe dla nauk o polityce. Układ recenzowanego opracowania jest uzasadniony. Sporządził logiczny i przejrzysty program badań, określił ich zakres tematyczny i zrealizował przyjęte założenia.

Przedstawiona do oceny praca jest wynikiem dobrze przeprowadzonych badań, Dysertacja charakteryzuje się zwartą i logiczną strukturą. Jest ciekawa i nowatorska, oparta na bogatej bazie źródłowej. Stanowi niewątpliwy wkład do rozwoju nauki. Sposób przeprowadzenia badań, formułowanie wniosków wskazują na opanowanie przez doktoranta warsztatu metodologicznego. Uważam, że praca powinna ukazać się drukiem. Stanowi ona cenny wkład do nauki a w wielu aspektach rozprawa ma charakter nowatorski. Szczególnie dotyczy to treści zawartych rozdziałach trzecim i czwartym.

Dlatego też stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr. Jakuba Klepańskiego „Aktywność przywódców partyjnych w debacie parlamentarnej w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej" spełnia wszystkie wymogi określone dla rozpraw doktorskich określonych w art., 187 ust, 1-3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.). Pracę oceniam pozytywnie. Jednocześnie wnoszę o wyróżnienie przedłożonej do recenzji rozprawy. Przemawia za tym podjęty problem badawczy, wkład w rozwój nauki, sposób w jaki prowadzono badania i prezentacja ich efektów.

Łukasz Tomczak

Dr hab. Łukasz Tomczak prof. US